

UDK 33.338

Daşqın Adgözəlov

Azərbaycan Əmək və Sosial Münasibətlər Akademiyası, müəllim

dasqin99.9903@gmail.com

Orcid: 0009-0000-9787-6049

DAYANIQLI İQTİSADI İNKİŞAFIN SOSIAL ASPEKTLƏRİ

Xülasə

Məqalədə dayanıqlı iqtisadi inkişafın sosial istiqamətləri tədqiq edilmiş, onların iqtisadi inkişafda rolu, əsas xüsusiyyətləri və inkişaf etdirilməsinin vacibliyi izah olunmuşdur. Davamlılığın məqsədlərindən biri sosial sahələrin xüsusən, yoxsulluq və işsizlik səviyyəsinin aradan qaldırılması, pensiyaların aylıq orta məbləğinin, sosial müavinətlərin, ünvanlı sosial yardımların artım istiqamətində olmasını təmin etməkdən ibarətdir.

Bundan başqa məqalədə dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafın əsas problemləri araşdırılmış, nəticələr təhlil olunaraq, problemlərin aradan qaldırılması yolları göstərilmişdir.

Açar sözlər: *dayanıqlı iqtisadi inkişaf, pensiya, sosial müavinət, ünvanlı sosial yardım, sosial sahə*

Giriş

Cəmiyyət və dövlət arasında əlaqənin güclənməsi, biznes fəaliyyətinin davamlı və sürətli inkişafı ölkənin uzunmüddətli dayanıqlı inkişafını qaçınılmaz edir. Ölkənin dayanıqlı inkişafının sürətləndirilməsi müasir ETT vasitələrindən istifadə, islahatların səmərli olaraq reallaşdırılması, onların idarə edilməsi, ticarət əlaqələrinin gücləndirilməsi, yerli məhsulların xarici bazarlarda mövcud yerinin tapılması və onun təkmilləşdirilməsindən asılıdır. Ölkə iqtisadiyyatının inkişafı üçün hər bir dövlət innovativ və kreativ təşəbbüslərlə bunu həyata keçirməlidir və bunun nəticəsində sahələrin inkişafı və əlavə dəyər özünü göstərəcəkdir (1).

Bu məqsədlərin reallaşdırılması dayanıqlı makroiqtisadi sabitliyə xidmət edən effektiv makroiqtisadi siyasət çərçivəsinin formalaşdırılmasını, iqtisadi inkişafın ortamüddətli və uzunmüddətli “hərəkətverici qüvvələri”nin möhkəmləndirilməsini – insan kapitalının müasirləşdirilməsini, rəqəmsal iqtisadiyyatın genişləndirilməsini və iqtisadi suverenliyin tam təmin olunmasını tələb edir. Əgər aşağıda göstərilən Milli Prioritetlər reallaşarsa, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı yüksəlmiş hesab etmək olar.

1. İlk öncə ölkə rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyata malik olmalıdır
2. Cəmiyyət sosial rifahı mənimsəməli, sosial ədaləti ön plana çəkməlidir
3. İnsan kapitalına yatırım etməli və innovativ addımlar atmalıdır
4. Böyük qayıdış layihəsinin uğurla reallaşdırılması, ərazilərin infrastrukturunun bərpası

5. Ətraf mühitin mühafizəsi və “yaşıl iqtisadiyyat” siyasətinin tətbiqi

Sosial davamlılıq həm bu gün, həm də gələcəkdə sağlam və yaşana bilən cəmiyyət qurmaq qabiliyyəti hesab etmək olar. Sosial davamlılığın diqqət mərkəzində insanlar və cəmiyyətdir. Bu, davamlı inkişafın ekoloji və iqtisadi ölçüləri ilə sıx bağlıdır. Gələcəyə inamla baxmağın sosial meyarları sosial davamlılıq ölçüsünün əhatə dairəsinə düşür. İnsanların ehtiyaclarının bərabərlik, müxtəliflik və həyat keyfiyyəti kimi meyarlara uyğun şəkildə ödənilə biləcəyi icmaların inkişafı sosial davamlılığın əsasını təşkil edir (1). Sosial davamlılıq insanların ehtiyaclarına əsaslanan bir yanaşma ilə gələcəyə davam edən sağlam icmaların yaradılması deməkdir. Sosial dayanıqlı cəmiyyət bu gün və gələcəkdə mümkün

sosial problemlərə qarşı kifayət qədər çevikliklə sosial xoşbəxtliyin əldə edildiyi cəmiyyətdir (8). Sosial davamlılıq davamlı inkişafın sosial ölçüsünü təşkil edir. Davamlı inkişaf ilk dəfə Brundtland Hesabatında “gələcək nəsillərin ehtiyaclarını ödəmək qabiliyyətinə xələl gətirmədən indiki dövrün ehtiyaclarına cavab verən inkişaf” kimi müəyyən edilmişdir. Sosial dayanıqlı cəmiyyətlər qurmaq üçün sosial bütövlüyü təmin edilməlidir. Sosial bütövlük və ya harmoniya gələcək üçün ümumi məqsədləri insan yönümlü inkişaf etdirməklə mümkündür. İnsanlara yönəlmiş sosial təkmilləşdirmə hüquq və azadlıqlar, bərabər imkanlar və həyat keyfiyyəti kimi dəyərləri əhatə etməlidir. Sosial davamlılıq ekoloji və iqtisadi ölçülərlə sıx bağlıdır və müstəqil olaraq nəzərə alınması davamlı inkişafa xələl gətirir.

Davamlılığın digər ölçüləri:

Ətraf Mühitin Ölçüsü: Təbii ehtiyatlardan istifadə və ətraf mühitə təsirin idarə edilməsi ilə bağlıdır.

İqtisadi Ölçü: İqtisadi artım və istehsal fəaliyyəti ilə bağlıdır.

Pensiya və müavinətlərin mövcud vəziyyətinin təhlili

Dayanıqlı iqtisadi inkişafın sosial müdafiə aspektlərinin tərkibində ölkədə müəyyən edilmiş minimum pensiya və müavinət ölçüləri, pensiyaçıların sayı, təyin edilmiş əmək pensiyalarının orta sayı, işləyən və işləməyən pensiyaçıların sayı və onlara təyin edilən pensiya məbləği, aztəminatlı ailələrə verilən ünvanlı sosial yardım və s kimi göstəriciləri təhlil etmək olar. Pensiyaçıların sayına son 5 il ərzində nəzər yetirsək 2019-cu illə müqayisədə (1 295 492 nəfər) 2023-cü ildə 181 265 nəfər azalma olmuş və 1 114 227 nəfər təşkil etmişdir (cədvəl 1).

Cədvəl 1. Azərbaycan Respublikasında 2019-2023-cü illər üzrə pensiyaçıların sayı, min nəfər

Göstəricilər/İllər	2019	2020	2021	2022	2023	2019-cu illə müqayisədə 2023-cü ildə artım (azalma) (+;-)
Pensiyaçıların sayı - cəmi	1.295,492	1.270,559	1.228,829	1.200,475	1.114,227	- 13,99%
o cümlədən:						
yaşa görə	756,136	742,034	716,222	707,001	696,266	-7,92%
əlilliyə görə	390,113	383,993	373,809	347,298	273,153	-29,98%
ailə başçısını itirməyə görə	149,243	144,532	138,798	146,176	144,808	-2,97%

Mənbə: [10] məlumatları əsasında tərtib edilmişdir.

Təyin edilmiş aylıq pensiyaların orta məbləğinin müqayisəsi göstərir ki, 2019-cu ilə nisbətən 2023-cü ildə 150,7 manat və ya 59.5% artım olmuş və 372,1 manat müəyyənləşdirilmişdir. 2019-cu ildə 249,3 manat olan aylıq yaşa görə pensiyaların orta məbləği 2023-cü ilə 151.2 manat və ya 60.6% artaraq 400,5 manat, əlilliyə görə pensiyaların orta məbləği 2019-cu ilə nisbətən 2023-cü ildə 138.8 və ya 75% artaraq 323,8 manat, müvafiq illər üzrə ailə başçısını itirməyə görə pensiyaların orta məbləği 151.5 manat və ya 86.3 % artaraq 326,9 manat olmuşdur (cədvəl 2).

Dövlət tərəfindən əhaliyə təyin olunan aylıq sosial müavinətlərin məbləği son 3 il üzrə (2021, 2022,2023) artma istiqamətində davam etmişdir. 18 yaşından yuxarı əlilliyi olan şəxslərin sayı 2022-ci ildə 2021-ci ilə nəzərən 32 258 nəfər azalsa da, 2023-cü ildə müavi-

Cədvəl 2. Azərbaycan Respublikasında pensiyaların orta məbləği, manat

Göstəricilər/İllər	2019	2020	2021	2022	2023	2019-cu illə müqayisədə 2023-cü ildə artım (azalma) (+;-)
Təyin olunmuş aylıq pensiyaların orta məbləği - cəmi	221,4	263,6	302,2	331,8	372,1	+68,06%
yaşa görə	249,3	291,5	331,4	360,9	400,5	+60,08%
əlilliyə görə	185,0	229,7	260,9	290,9	323,8	+72,03%
ailə başçısını itirməyə görə	175,4	210,2	263,0	288,0	326,9	+86,37%

Mənbə: [10] məlumatları əsasında tərtib edilmişdir

nət məbləği 29,32% və ya 36,81 manat artaraq, 162,32 manat olmuşdur. Ailə başçısını itirməyə görə ailə üzvlərinə təyin olunan aylıq müavinətin məbləği 2021-2022-ci illərdə 80,00 manat, 2023-cü ildə isə 25% və ya 20 manat artaraq, 100,00 manat olmuşdur (cədvəl 3).

Cədvəl 3. Əhaliyə dövlət tərəfindən təyin olunan sosial müavinətlər, nəfər-manat

Göstəricilər/İllər	2021		2022		2023	
	Sosial müavinət təyin olunmuş şəxslərin sayı, nəfər	Bir nəfərə düşən orta aylıq məbləğ, manat	Sosial müavinət təyin olunmuş şəxslərin sayı, nəfər	Bir nəfərə düşən orta aylıq məbləğ, manat	Sosial müavinət təyin olunmuş şəxslərin sayı, nəfər	Bir nəfərə düşən orta aylıq məbləğ, manat
Aylıq sosial müavinət alanların sayı, cəmi	411823	118,16	396891	119,07	418 227	157,02
yaşa görə	100247	130,00	113649	130,00	128 277	180,00
18 yaşından yuxarı əlilliyi olan	182510	125,08	150252	125,55	162 813	162,36
18 yaşınadək əlilliyi olan	52645	150,00	55782	150,00	46 654	196,37
ailə başçısını itirməyə görə ailə üzvlərinə	49190	80,00	54298	80,00	56 160	100,00
dövlət qulluqçularına (ömürlük)	34	61,15	30	60,60	30	57,81
əmək xəsarəti və ya peşə xəstəliyi nəticəsində	369	221,95	319	198,58	313	187,76
1 yaşadək uşağı olan ailələrə	1855	55,00	1346	55,00	3 677	70,00
beşdən çox uşağa görə (uşaqların sayı)	8922	55,00	9523	55,00	10 781	70,00

Mənbə: [10] məlumatları əsasında tərtib edilmişdir

Ünvanlı dövlət sosial yardımı təyin olunmuş ailələrin sayı 2019-cu ildə 43171 nəfər, 2023-cü ildə 51,83% və ya 22 374 nəfər artaraq, 65545 nəfər olmuşdur. 2019-cu ildə bir nəfərə düşən dövlət sosial yardımının məbləği 42,95 manat, 2023-cü ildə 105% və ya 45,14 manat artaraq 88,09 manat olmuşdur. Qadınların sayı 2019-cu ildə 93554 nəfərdən, 2023-cü ilə 153778 nəfər; uşaqların sayı 95985 nəfərdən, 153142 nəfərə çatmışdır (<https://www.stat.gov.az/source/healthcare/>).

Cədvəl 4. Aztəminatlı ailələrə verilən ünvanlı dövlət sosial yardımı, min manat

Göstəricilər/İllər	2019	2020	2021	2022	2023	2019-cu illə müqayisədə 2023-cü ildə artım (azalma) (+;-)
Ünvanlı dövlət sosial yardımı təyin olunmuş ailələrin sayı	43 171	72 170	77 269	44 716	65 545	+51,83%
Ünvanlı dövlət sosial yardımı alan ailə üzvlərinin sayı, nəfər	174 659	298 881	323 996	194 042	290 808	+66,5%
o cümlədən: qadınlar	93 554	159 088	172 436	102 865	153 778	+64,37%
uşaqlar	95 985	162 561	174 319	103 442	153 142	+59,54%
Bir nəfərə düşən orta aylıq ünvanlı dövlət sosial yardımın məbləği, manat	42,95	50,03	57,10	64,29	88,09	+105%

Mənbə: [10] məlumatları əsasında tərtib edilmişdir

Dayanıqlı iqtisadi inkişafın həm Azərbaycan, həm də dünya ölkələri üçün tətbiq etməli olduğu əsas məqsədləri aşağıdakılardır.

Yoxsulluğu aradan qaldırılmasının əsas aspektləri

Bütün formalarda yoxsulluğun aradan qaldırılması bəşəriyyətin qarşısında duran ən böyük problemlərdən biri olaraq qalır. 2023-cü ildə yoxsulluğun aradan qaldırılması, davamlı inkişafın əsas hədəflərindən biri olaraq, ölkənin sosial-iqtisadi strategiyasının mühüm prioritetlərindən biridir. Yoxsulluqla mübarizədə effektiv strategiya və tədbirlər araşdırılmalı, mövcud problemlər, təkliflər və perspektivlər müzakirə edilməlidir. Çin və Hindistan kimi ölkələrdə sürətli artım milyonlarla insanı yoxsulluqdan xilas etdi, lakin irəliləyiş qeyri-bərabər oldu. Qadınlar kişilərə nisbətən daha çox yoxsuldurlar, çünki onlar daha az maaşlı iş, təhsil və daha az mülkə sahibdirlər. (<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>)

Həddindən artıq yoxsulluq içində yaşayanların 80 faizini təşkil edən Cənubi Asiya və Afrika kimi digər bölgələrdə də irəliləyiş məhdudlaşıb. İqlim dəyişikliyi, münaqişə və ərzaq təhlükəsizliyinin gətirdiyi yeni təhdidlər insanları yoxsulluqdan çıxarmaq üçün daha çox işə ehtiyac olduğunu bildirir.

Dayanıqlı inkişafın əsas məqsədi hesab edilən 2030-cu ilə qədər bütün forma və ölçülərdə yoxsulluğa son qoymaq olduqca cəsarətli öhdəlikdir. Bu, ən həssas təbəqələrin hədəflənməsini, əsas resursların və xidmətlərin artırılmasını, münaqişə və iqlimlə bağlı fəlakətlərdən təsirlənən icmaların dəstəklənməsini əhatə edir.

Sıfır aclıq

Sürətli iqtisadi artım və kənd təsərrüfatı məhsuldarlığının artması səbəbindən son iki onillikdə kifayət qədər qidalanmayan insanların sayı təxminən yarıya qədər azalmışdır. Əvvəllər aclıq və aclıqdan əziyyət çəkən bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələr indi öz qida ehtiyaclarını ödəyə bilirlər. Mərkəzi və Şərqi Asiya, Latin Amerikası və Karib hövzəsi həddindən artıq aclığın aradan qaldırılmasında böyük irəliləyiş əldə edib.

DİM-lər (Dayanıqlı İnkişafın Məqsədləri) 2030-cu ilə qədər aclıq və qida çatışmazlığının bütün formalarına son qoymağı, bütün insanların, xüsusən də uşaqların bütün il ərzində kifayət qədər qida ilə təmin olunmasını hədəfləyir. Bu, davamlı kənd

təsərrüfatının təşviqini, kiçik fermerlərin dəstəklənməsini və torpağa, texnologiyaya və bazarlara bərabər çıxışı əhatə edir. O, həmçinin kənd təsərrüfatı məhsuldarlığını yaxşılaşdırmaq üçün infrastruktur və texnologiyaya investisiyaların təmin edilməsi üçün beynəlxalq əməkdaşlığı tələb edir. (<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>)

Sağlamlıq və Xoşbəxtlik

Dayanıqlı inkişaf üçün yaxşı sağlamlıq vacibdir və 2030 Gündəliyi bu ikisinin mürəkkəbliyini və bir-birinə bağlılığını əks etdirir. O, genişlənən iqtisadi və sosial bərabərsizlikləri, sürətli urbanizasiyanı, iqlim və ətraf mühitə təhlükələri, HIV və digər yoluxucu xəstəliklərin davam edən yükünü və qeyri-infeksiyon xəstəliklər kimi ortaya çıxan problemləri nəzərə alır. Universal səhiyyə əhatəsi SDG 3-ə nail olmaq, yoxsulluğa son qoymaq və bərabərsizlikləri azaltmaq üçün ayrılmaz olacaq. DİM-lərə açıq şəkildə daxil edilməyən inkişaf etməkdə olan qlobal sağlamlıq prioritetləri, o cümlədən antimikrob müqaviməti də tədbirlər tələb edir. (<https://www.stat.gov.az/source/healthcare/>)

Keyfiyyətli təhsil

Təhsil, hər bir fərdin inkişafı və cəmiyyətin tərəqqisi üçün əsas amildir. Keyfiyyətli təhsil, gələcək nəsillərin biliklərə, bacarıqlara və dəyərlərə yiyələnməsini təmin edərək onların öz potensiallarını tam şəkildə reallaşdırmalarına imkan yaradır. Məlumatda 2023-cü ildə keyfiyyətli təhsilin əhəmiyyəti, əsas trendləri, tətbiq olunan yeniliklər və gələcək istiqamətlər haqqında geniş məlumat veriləcəkdir. Keyfiyyətli təhsil, şagirdlərin hərtərəfli inkişafına yönəlmiş, onlara biliklər, bacarıqlar, dəyərlər və tənqidi düşünmə qabiliyyəti kazandıran bir prosesdir. Bu, müasir tələblərə cavab verən, yaradıcı və yenilikçi bir təhsil sistemi ilə mümkündür. Keyfiyyətli təhsil, şagirdlərin potensiallarını tam şəkildə reallaşdırmasına və cəmiyyətə faydalı üzvlər kimi yetişməsinə kömək edir. Təhsilin keyfiyyəti, bir neçə əsas göstərici ilə ölçülür. Bunlara tədris prosesinin müasir standartlara uyğunluğu, müəllimlərin peşəkarlıq səviyyəsi, şagirdlərin təhsilə marağı, məktəb infrastrukturunu və resursların mövcudluğu daxildir. Həmçinin, şagirdlərin təhsil nailiyyətləri, onların özünüifadə qabiliyyətləri və tənqidi düşünmə bacarıqları da keyfiyyətin əsas göstəriciləridir. (<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>)

Sərfəli və təmiz enerji

Yenilənəbilən Enerji Mənbələrinin Önemli Rolü

2023-cü ildə qlobal iqlim dəyişikliklərinin təsirləri daha da aydınlaşır və bu da enerji sektorunun təmiz və davamlı həllərə keçidini sürətləndirir. Günəş, külək, hidro və geotermal enerji kimi yenilənəbilən enerji mənbələri, karbon emissiyalarını azaltmaq, enerji təhlükəsizliyini artırmaq və iqtisadi inkişafı dəstəkləmək üçün vacib bir rol oynayırlar.

Texnoloji İnkişaf və Qiymətlərin Azalması

Son illərdə yenilənəbilən enerji texnologiyalarında əhəmiyyətli irəliləyişlər qeydə alınmışdır. Günəş panellərinin səmərəliliyi artır, külək turbinləri daha yaxşı nəticələr göstərir və enerji saxlama sistemləri daha təkmil olur. Eyni zamanda, yenilənəbilən enerji mənbələri üzrə qiymətlər də xeyli azalmışdır, bu da onları ənənəvi enerji mənbələri ilə daha rəqabətli etmişdir.

Davamlı İnkişaf üçün Yeni İmkanlar

Sərfəli və təmiz enerji, davamlı inkişaf üçün çoxsaylı yeni imkanlar açır. Enerji səmərəliliyinin artırılması, iş yerlərinin yaradılması, havanın və suyun çirklənməsinin azaldılması, qlobal iqlim dəyişikliklərinin təsirlərinin azaldılması bu imkanlardan yalnız bir neçəsidir. Hökumətlər, özəl sektor və cəmiyyət üzvləri birlikdə sərfəli və təmiz enerjiyə keçid prosesini sürətləndirərək daha yaşıl və davamlı bir gələcək üçün çalışmaqdadırlar.

(<https://www.undp.org/sustainable-development-goals>)

Nəticə

Davamlı və dayanıqlı inkişaf gələcək nəsillərin tələbatlarını nəzərə alaraq, əsas məqsəd kimi iqtisadi, sosial və ekoloji aspektlərin tarazlığa nail olmağı hədəfləyir. Davamlılıq iqtisadi artım, sosial ədalət və ətraf mühitin qorunması arasında balansı təmin edir. Bu konsepsiyaya görə ekoloji cəhətdən təmiz enerji mənbələrindən istifadə tullantıların idarə olunması, sudan, havandan səmərəli istifadə kimi məsələlərə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır.

Davamlı və dayanıqlı inkişafın sosial aspektlərinə gəldikdə isə sosial təbəqənin inkişafı – pensiyaçıların sayı, minimum pensiya ölçüləri, pensiyaların aylıq orta məbləği, işləyən və işləməyən pensiyaçıların sayı, pensiyaçıların cins bölgüsündə sayı, əhaliyə dövlət tərəfindən verilmiş sosial müavinətlər, ünvanlı sosial yardımlar və s. nəzərdə tutulur.

Ölkənin bütün təbəqələri cəmiyyətin ayrılmaz hissəsidir və onların yoxsulluq səviyyəsinin aşağı salınması (minimum), işsizlik səviyyəsinin endirilməsi, yoxsulların ehtiyaclarının ödənilməsi dövlətin əsas vəzifələrindən hesab olunur.

Təhlükəsiz və əlverişli həyat şəraitinin yaradılması vətəndaşların əbədi məskunlaşması üçün böyük əhəmiyyət daşıyır, bunun üçün yeni ərazilərdə layiqli yaşayış təmin edilməli, sosial rifah yüksəldilməsi, müasir infrastruktur qurulmalı, rahat həyat tərzini və müasir xidmətlərə əlçatanlıq olmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan 2023: Sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər
2. Dayanıqlı inkişaf məqsədlərinin icrasına dair Azərbaycanda görülmüş işlər və əldə olunan nailiyyətlər haqqında 2021-ci il üzrə yekun hesabat
3. Menkyu Q. Ekonomiksin prinsipləri. Bakı: İqtisadiyyat Universiteti, 2014
4. “Dayanıqlı inkişafı xarakterizə edən göstəricilər”. Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlar toplusu. Bakı-2018
5. The Inclusive Growth and Development Report 2017
6. Njoroge, M., Anderson, W. ve Mbura, O. (2019). Innovation Strategy And Economic Sustainability In The Hospitality Industry, The Bottom Line, Vol: 32 (4) ,
7. Yacob, P., Jaganathan, M., Fared, M., Wira, A. ve Fong, Y. (2019). An Empirical Investigation Of Green Initiatives And Environmental Sustainability For Manufacturing SMEs, Journal of Manufacturing Technology Management, 1-6.
8. Erden Özsoy, C. ve Dinç, A. (2016). Sürdürülebilir kalkınma ve ekolojik ayak izi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 53 (619)
9. Ergün, T. ve Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre etiği. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (1)
10. <https://www.stat.gov.az/source/healthcare/>
11. <https://president.az/az/articles/view/50474>
12. <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

Дашгин Адгозелов

СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

*В статье изучены социальные направления устойчивого экономического развития, объяснена их роль в экономическом развитии, их основные характеристики и значение их развития. Одной из **целей** устойчивости является обеспечение того, чтобы среднемесячный размер пенсий, социальных пособий и адресной социальной помощи находился в направлении роста, в частности, ликвидация бедности и безработицы.*

Кроме того, в статье рассматриваются основные проблемы устойчивого социально-экономического развития, анализируются результаты и показаны пути преодоления проблем.

Ключевые слова: устойчивое экономическое развитие, пенсия, социальное пособие, адресная социальная помощь, социальная сфера

Dashgin Adgozelov

SOCIAL ASPECTS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT

Summary

*In the article, the social directions of sustainable economic development were studied, their role in economic development, their main characteristics and the importance of their development were explained. One **of the goals of sustainability** is to ensure that the average monthly amount of pensions, social benefits, and targeted social assistance are in the direction of growth, in particular, the elimination of poverty and unemployment.*

In addition, the article examines the main problems of sustainable socio-economic development, analyzes the results, and shows ways to overcome the problems.

Key words: sustainable economic development, pension, social benefit, targeted social assistance, social sphere